

takratnimi neurejenimi razmerami, ki so večino preživelih prisilile, da so odšli po svetu - na Hrvaško, Madžarsko, v Izrael, Anglijo, Kanado, ter si tam ustvarili novo življenje. Vendar je spomin na nekdanje prebivalce, njihovo življenje in kulturo v Lendavi še vedno močno prisoten - o tem nam spregovorita avtorici skozi pripovedi o lepih, nekoč judovskih, hišah na glavni lendavski ulici, ki kljubujejo času in hranijo zgodbe o svojih nekdanjih lastnikih in prebivalcih ter o njihovih življenjskih tragedijah.

Židje v Lendavi je knjiga, je verodostojen dokument nekega časa, živahnega življenja v obrobnem mestu, ki so mu pečat v veliki meri dali prav judovski prebivalci. Avtorici sta znali z znanstvenim aparatom združiti arhivske vire in življenjske zgodbe/pripovedi preživelih oziroma še živečih lendavskih Judov ter zelo zanimivo tematiko predstaviti v preprostem poljudnem zapisu. Še posebej pa velja pohvaliti fotografsko gradivo (109 fotografij na 134 straneh), ki ni samo ilustrativne narave, saj fotografije na mnogih mestih pripovedujejo svoje zgodbe ali pa dopolnjujejo besedilo. Za slovensko območje predstavlja knjiga mnogo več kot samo "kamenček v mozaiku judovstva na naših tleh".

Mihaela Hudelja

IZ DEŽELE SONČNEGA SIJAJA IN MESEČEVIH SENC : BEBLERJEVA INDO-NEZIJSKA ZBIRKA SLOVENSKEGA ETNOGRAFSKEGA MUZEJA = FROM THE LAND OF THE SHINING SUN AND MOON SHADOWS : THE BEBLER INDONESIAN COLLECTION OF THE SLOVENE ETHNOGRAPHIC MUSEUM (uredila Marija Mojca Terčelj). – Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 1998, 136 str.

Sredi poletja, ko v mestu običajno vlada kulturno zatišje, ko je večina prebivalstva na zasluženem dopustu ali počitnicah in ko običajno tarnamo, da se v mestu "nič ne dogaja", je bil novi razstavni prostor v Slovenskem etnografskem muzeju prizorišče svečane otvoritve razstave. Razstava s posrečenim in s skrivnostno simboliko prepletenim naslovom "Iz dežele sončnega sijaja in mesečevih senc", nas je sredi vročega poletja popeljala v vroče tropske kraje - namreč v samo daljno Indonezijo in na njene otoke.

Avtorica razstave Mojca M. Terčelj je kot strokovnjakinja za neevropske kulture in stike Slovencev z drugimi kulturami s strokovnim občutenjem za sporočilnost izbranih predmetov vestno opravila svoje delo - iz zbirke indonezijskih predmetov, ki sta jih Slovenskemu etnografskemu muzeju podarila zakonca Aleš in Vera Bebler, nam je bilo predstavljeno indonezijsko kulturno območje. Ni bila predstavljena samo materialna kultura, ki se prezentira skozi predmete, pač pa mnogo širše - predmeti so spregovorili o bogati kulturni dediščini Indonezije in otokov, o duhovni in socialni kulturi raznolikega

prebivalstva – skratka, pričarali so nam vsakdanje življenje indonezijskih ljudstev. Pri nastajanju razstave so sodelovali še antropolog dr. Reinhold Mittersachs-möller, strokovnjak za indonezijske tkanine z Dunaja, ter dr. Hedi I. R. Hinzler iz Leidna, ki je prispevala svoj delež pri predstavitvi lutkovnega gledališča oziroma gledališča senc- wayang, in seveda kustosi - sodelavci iz SEM-a. Posebej velja izpostaviti še domiselno in prijetno oblikovanje in celostno podobo razstave, ki je delo oblikovalca Jurija V. Kocbeka.

Čeprav je zbirka v osnovi razdeljena na tri dele (v treh razstavnih prostorih), pa sta vsebinska zasnova in postavitvev predmetov postavljeni tako, da se soočamo z večplastnostjo razstave. Gre za edinstveno zbirko, ki jo hranijo v SEM-u, hkrati se seznanimo s slovenskima raziskovalcema neevropskih kultur in s tem tudi njunim odnosom vrednotenja tujih kulturnih elementov.

510

Podnapisi ob razstavnih predmetih nas seznanjajo z najosnovnejšimi podatki, veliko več pa se lahko poučimo iz kataloga prav tako z naslovom Iz dežele sončnega sijaja in mesečevih senc: Beblerjeva indonezijska zbirka, kjer mag. M. Terčelj podrobneje predstavi Beblerjevo indonezijsko zbirko, njuno že kar strokovno in načrtno zbirateljstvo. Sledi predstavitev Indonezije v njeni geografski, gospodarski, zgodovinski in etnološki podobi. Naslednji prispevek je predstavitev in opis zbirke tkanin izpod peresa dr. R. Mittersachs-möllerja. V svojem prispevku ovrednoti Beblerjevo zbirko tkanin, podrobneje predstavi tehnike izdelave - načine tkanja, barvanje - planti in tritik, ki ju najdemo na večih otokih, in batik, ki je značilen za Javo, omenja pomen in prisotnost indijskih tkanin, podrobneje pa predstavi tkanine iz otokov Sumatra, Java, Bali, Nusa Tenggara in drugih. Tako se seznanimo z razlikami v regionalnih stilnih in motivnih elementih, pri čemer velja poudariti, da so vzorci tkanin ročno narisani in pobarvani. Na naštetih otokih sta namreč tudi zakonca Bebler zbrala dragocene primerke tkanin. Iz zbirke tekstilij so razstavljene tkanine, iz katerih so napravljena moška in ženska oblačila, posebej so izpostavljene tkanine z določenimi vzorci, ki so pripadali samo najvišjim slojem. Tu so predstavljeni še dodatki, ki sodijo k oblačilom: dragocen ženski nakit, kot so srebrna broška, slonokoščene zapestnice; k moškim tradicionalnim oblačilom pa sodijo bodala, meči, sablje, noži. Posebnost predstavlja tradicionalno osebno bodalo - kris, ki se uporablja kot orožje ali kot orodje, ter ima velik mitično-verski pomen. Raznolikost oblikovanja in uporaba najrazličnejših materialov (od kovanega srebra do lesa) za izdelavo orožja in nakita nas posredno seznanjata z izredno visoko razvitim stilom in z mitologijo prepleteno ljudsko obrtno umetnostjo. Orodja in pripomočki za izdelavo batika nam vizualno še najbolj približajo razlike v načinih tkanja in barvanja tkanine - kot jih uporabljajo na posameznih otokih.

Dr. Hedi I. R. Hinzler je v prispevku Lutkovno gledališče wayang v Indoneziji predstavila izvor, razvoj, spremembe in pomen lutkovnega gledališča ter njegove specifičnosti. Wayang kulit ali gledališče senčnih lutk velja za eno najbolj tradicionalnih v gledališki umetnosti na Javi in Baliju. Wayang pomeni

mного več kot samo obliko umetniškega izražanja. Je način razmišljanja in sestavni del vsakdanjega življenja, saj se predstave zlasti na otoku Java odvijajo v času religioznih praznikov, ob poročnih slavnih, tudi ob rojstvu in drugih pomembnih življenjskih prelomnicah. V predstavi nastopajo stilizirane ploščate usnjene figure ali pa lesene figure/lutke, ki jih premikajo ali vodijo igralci - dalang. V predstavo je obvezno vključen še orkester tolkal - gamelan. Avtorica zelo detajlno prikaže posamezne prvine, ki so povezane z gledališčem: repertoar, zunanja podoba figur, materiali, iz katerih so izdelane, pomembnost sloga in značaja figure. Posebej sta izpostavljeni vloga in vrsta orožja, ki je obvezni rekvizit pri lutkah, s katerimi prikazujejo bojevanje. V nadaljevanju prispevka se seznanimo z vlogo glasbe, ki je obvezna spremljevalka predstave, z opisom odra, ki je drugačen za predstavo z usnjenimi figurami kot za predstavo z lesenimi lutkami, s kozmičnim pomenom wayanga; spoznamo tudi načine/tehnike izdelovanja lutk. Na koncu sta dodani še razlaga in simbolna predstavitev najpomembnejših figur, ki nastopajo v wayang kulture in wayang goleku ter predstavljajo osebe iz Mahabharate in Ramajane.

Katalog, ki ga odlikujeta mikavnost in dognana oblikovanost, vsebuje poleg že omenjenih prispevkov, ki so napisani tako v slovenskem kot angleškem jeziku, še 63 barvnih fotografij.

Veličina razstave je zagotovo na eni strani v povezanem prikazu kompleksnosti predmetov, ki nam predstavi vsakdanji in praznični svet številnih ljudstev na indonezijskih otokih, na drugi strani pa tudi ne smemo zanemariti njenega poslanstva, to je sporočilnosti, ki razblinja naše stereotipe o nam tujih in oddaljenih kulturah.

A to kar res prevzame obiskovalca, je multimedialna predstavitev, ki tako z besedilom, podnapisi, razstavljenimi predmeti, fotografijami in zvoki indonezijske glasbe ne samo dopolnjuje razstavo, marveč jo res izpričuje in to na tak način, da nas v domišljiji popelje v to nam bolj ali manj nepoznano kulturno in geografsko oddaljeno deželo s številnimi otoki.

Mihaela Hudelja

VREDNOTENJE ŽIVLJENJSKIH PRIČEVANJ = EVALUATION OF BIOGRAPHIES (uredili Marija Makarovič in Mojca Ramšak). - Pisa : ECIG, 1997, 252 str. (Studi Slavi ; 8)

Kot osma po vrsti je v knjižni zbirki Studi Slavi, ki jo izdaja Oddelek za lingvistiko Univerze v Pisi, izšla publikacija z dvojezičnim naslovom Vrednotenje življenjskih pričevanj oz. Evaluation of biographies. Publikacijo sta uredili slovenski etnologinji Marija Makarovič in Mojca Ramšak. V zborniku so objavljeni referati z mednarodnega simpozija, ki je v okviru Zablatnikovih dnevov potekal